

UNITATEA ȘI INDEPENDENȚA LA ROMÂNI REFLECTATE ÎN UNELE INSCRIȚII ISTORICE

Jean Ciută

Poetul național Mihai Eminescu caracteriza lupta pentru unitate și independență, la români, ca o constantă, o permanență, reprezentând în concepția eminesciană, „**suma vieții noastre istorice**”.

Pentru demonstrarea veridicității acestei paradigme **inscripțiile istorice** atestă cel mai elocvent adevărurile îndubitabile. În **Izvoare privind Istoria României, I, De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus**, Dio Cassius consemnează în a sa **Istoria Romană** despre daci: „...Eu îi numesc **daci** (subl.ns.) ...cum își spun ei înșiși, și cum le zic și romanii, măcar că știu prea bine că unii dintre helleni îi numesc geți, fie pe drept, fie pe nedrept. Căci eu îmi dau seama că geții locuiesc dincolo de Haemus, de-a lungul Istrosului...”¹. Trogus Pompeius, care a trăit în a II-a jumătate a sec. I. d.Hr., precizează că, „și dacii sunt o mlădiță a geților”². Geto-dacii au reprezentat o unitate în diversitate, care stă la baza etnogenezei românești, alături de romanitate. Cu ocazia expediției lui Darius I, al perșilor, (522-486) î.Hr. împotriva sciților, din 514 î.Hr., Herodot, socotit pe drept părintele istoriei, amintește despre geți ca fiind „cei mai viteji și mai dreپți dintre traci, înainte de a ajunge la Istros, îi supune mai întâi pe geții care se cred nemuritori”³.

Inscripția descoperită la Dionysopolis, pusă în cinstea lui Acornion, din anul 48 î.d.Hr., cuprinde aprecieri despre Burebista: „Și în timpul din urmă regele Burebista, ajungând cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpânitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de fluviu... și fiind trimis la autocratul romanilor, Cnaius Pompeius, a câștigat bunăvoința romanilor pentru rege și a purtat cele mai frumoase negocieri în folosul patriei sale...”⁴.

Inscripții istorice sunt și privitor la unitatea dacilor, care constituiau la un moment dat un pericol față de Imperiul Roman. Așa menționează Publius Cornelius Tacitus când afirmă „...se puseră în mișcare și dacii, o seminție niciodată de buna credință, iar atunci fără de nici o teamă, căci armata din Moesia plecase deveniră (dacii – n.ns.) stăpâni pe ambele maluri ale Danubiului”⁵. Dorința pentru libertate și patrie, la daci, este ilustrată sugestiv și de către Dion Chrysostomos prin afirmația: „iar alții (dacii – n.ns.) luptători pentru libertate și patrie”⁶.

¹ **Izvoare privind Istoria României, I**, București, Editura Academiei Române, 1964, p. 671, 673, 683.

² Trogus Pompeius, **Istoria lui Filip**, în **Izvoare privind Istoria României, I**, p. 359.

³ Herodot, **Istoriei**, vol. I, 1961, București, Editura Științifică, p. 245.

⁴ Vasile Pârvan, **Getica. O protoistorie a Daciei**, București, Editura „Cultura Națională”, 1926, p. 78-79, 80.

⁵ Corneliu Tacit, **Opere, II, Istoriei**, Traducere și studiu introductiv și note de N. Lascu, București, Editura Științifică, 1963, p. 211.

⁶ Dion Chrysostomos, **Discursuri**, în **Izvoare privind Istoria României, I**, p. 449, 451.

Aserțiunea lui Eutropius precum că, după cucerirea Daciei de către romani, aceasta ar fi fost secătuită de bărbați este încriminată prin sintagma: „...căci Dacia fusese secătuită de bărbați în urma lungului război (101-102; 105-106) purtat de Decebal”⁷, înțelegându-se prin aceasta nu pustiirea Daciei de locuitori spre a fi rămas un „terra diserta”, ci evidențiindu-se numărul mare al celor căzuți în războaiele purtate.

Inscripțiile din secolul al IV-lea d.Hr., atestă răspândirea creștinismului la N. Dunării, fiind o dovadă în plus privind continuitatea daco-romană. Astfel, pe un donarium de bronz, descoperit la Biertan (Sibiu) stă scris inscripția epigrafică „*Ego Zenovius votum posui*” (Eu Zenovius pusei dania)⁸, ceea ce semnifică liantul existent între etnogeneza românească și procesul de creștinare. Poporul român s-a născut creștin.

Abundă, de asemenea, inscripțiile istorice privind primele formațiuni statale românești la Vest, Sud și Răsărit de Carpați de tip premedieval.

Astfel, Diploma regelui ungar Bela al IV-lea din 2 iunie 1247, dată Cavalerilor Ioaniți prin care se identifică și se delimitează teritoriile deținute de către români. Pentru la Sud de Carpați, „întreaga țară a Severinului, precum și cnezatele lui Ioan și Farcaș până la râul Olt, afară de teritoriul cnezatului voievodului Litovoi pe care îl lăsăm aliaților (aliatis, vlahi, români)”, „...toată Cumania de la râul Olt și munții Ultrasilvaniei, în afară de țara lui Seneslau, voievodul aliaților pe care le-am lăsat-o acelor așa cum au stăpânit-o și până acum...”⁹.

Pentru Moldova, la Răsărit de Carpați, **Letopisețul Țării Moldovei**, care s-a scris de la Dragoș Vodă până la Aron Vodă, s-a păstrat într-un mare număr de manuscrise clasificate pentru prima dată de C. Giurescu în 1916, apoi cu unele îmbunătățiri și completări de P.P. Panaitescu, în 1955.

Menționăm că cele două manuscrise mai importante, clasificate de C. Giurescu în grupul A (grupul L = cu lacune; grupul M = cu interpolațiile lui Misail Călugăru), se află, una la Biblioteca Academiei Române, mss. Românești, 3439, cealaltă, la Biblioteca Universității din Iași, mss.25¹⁰.

Timp de aproape 500 de ani Țările Române au fost spoliaste sub suzeranități străine în perioada 1384-1877 – fiind nevoite să suporte biruri grele, succesiv: Imperiului Otoman, Imperiului Habsburgic, din sec. XVIII – Imperiului Rus, dar, spre deosebire de celelalte popoare din bazinul dunărean, care fuseseră integrate efectiv în componența acelor imperii (sârbi, bulgari, greci, albanezi, croați, muntenegreni, maghiari etc.) poporul român a reușit să-și păstreze autonomia statală, chiar dacă în raporturile cu Turcia acea autoritate era limitată și reglementată în diferite perioade istorice în baza așa-numitor tratate

⁷ Eutropius, **Scurtă Istorie de la întemeierea Romei**, în **Izvoare privind Istoria României**, p. 37.

⁸ **Inscripțiile grecești și latine din sec. IV-XIII descoperite în România**, București, Editura Academiei Române, 1976, p. 388.

⁹ **DRH**, B, Țara Românească, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1966, p. 7-9.

¹⁰ Grigore Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei**, București, Editura pentru Literatură și Artă, 1955, p. 63, 66.

de Capitulații sau în raporturile cu Rusia de către Regulamentul Organic. Însăși expresia „Transalpina”, însemnând Țara Românească – de la Sud de Carpați, asemănătoare celei de la Vest – Transilvania – indică similitudini de origine, de neam, de limbă, așa cum consemnează unul dintre cei mai cunoscuți umaniști europeni – Nicolaus Olahus – provenit din rândurile poporului român¹¹.

Ulterior, în secolul al XVII-lea, moldoveanul – român Miron Costin adaugă postulatului numelui de „român”, ca fiind cel mai adevărat, autentic de la primul Descălecat prin Traian. „Cuvântul de **român sau romanus** care nume acest popor l-a păstrat întotdeauna pentru sine... același nume este dat îndeobște și muntenilor și moldovenilor și celor ce locuiesc în Țara Transilvaniei. Rumân este un nume schimbat în curgerea anilor din roman...”¹².

Savantul-domnitor Dimitrie Cantemir, în **Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor**, publicat de Grigore Tocilescu sub auspiciile Academiei Române, precizează prin conținutul celei mai verosimile inscripții istorice – **Hronicul** – tradus din latinește în românește, cum că, „toată Țara Românească (care apoi s-a împărțit în Moldova, Muntenescă și Ardealul) din Descălecatul de la Traian Împăratul Râmului (Roma n.ns.) sunt de neamul lor hiriși (adevărați) romani din Italia, de Traian Împăratul pe aceste locuri aduși...”¹³. Grigore Tocilescu precizează că anul 1717 ar fi data când Dimitrie Cantemir a început traducerea din latinește în românește a **Hronicului Vechimei romano-moldo-vlahilor**.

Într-un mod cât se poate de lapidar, de concis, stolnicul Constantin Cantacuzino adaugă la preceptul originii și unității etnice a românilor, reverberația „**că toți aceștia** (moldoveni, munteni, transilvăneni – n.ns.) dintr-o fântână au izvorât și cură”¹⁴, adică au aceeași etnogeneză, limbă și continuitate în spațiul carpato-danubiano-pontico-nistrean. Tratatetele de **Capitulații** (scrise pe capitole – n.ns.) încheiate de Imperiul Otoman cu Țara Românească și Moldova au fost, cum afirmă și Kogălniceanu în răspunsul privind interpelarea la independența din 1877, „niște legături «sui generis», niște legături care erau slabe când românii erau tari și erau tari când românii erau slabi”¹⁵.

Inscripțiile istorice se subsumează și în conținutul unor auto-intitulări domnești. Astfel, Mircea cel Bătrân (1384-1418) se intitula: „Io Mircea Mare Voievod și domn, stăpânind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și al părților de peste munți, încă și către părțile tătarești și Almașului și Făgărașului,

¹¹ Nicolaus Olahus (1493-1568), în **Texte Alese**, Studiu Introductiv... I.G.Firu, Corneliu Albu, București, Editura Științifică, 1964, p. 117-118.

¹² Miron Costin, **Cronica țărilor Moldovei și Munteniei**, în **Opere**, București, Editura pentru Literatură, 1958, p. 207.

¹³ Dimitrie Cantemir, **Hronicul Vechimei romano-moldo-vlahilor**, București, Editura Academiei Române, 1901, p. 57, 85, 104, 109, 135.

¹⁴ Stolnicul Constantin Cantacuzino, **Istoria Țării Românești**, în **Cronicari munteni**, București, Editura pentru Literatură, 1961, p. 52.

¹⁵ **Independența României, Documente**, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1977, p. 86, 87.

herteg și domn al Banatului, Severinului și pe amândouă părțile peste toată Podunavia (Dunărea – n.ns) încă și până la Marea cea Mare și stăpânitor al Cetății Dârstorului”¹⁶, iar altă inscripție istorică asemănătoare, datând din 1600, anul primei reîntregiri românești, ne prezintă însemnarea autografă a lui Mihai Viteazul, exprimând Unirea tuturor Țărilor Române, prin lapidariul – autograf, „Și hotaru Ardealului – Pohta ce-am pohtit, Moldova, Țara Românească. Io Mihai Voievod”¹⁷.

În epoca de făurire modernă a României, lupta pentru **unitate** și **independență** a căpătat noi dimensiuni. Nicolae Bălcescu a scris special despre **Drepturile românilor către Înalta Poartă**; A. Ubcini publica texte în **La question de Principautés devant l'Europe**¹⁸.

Istoricul maghiar, umanist, Losonczy, la 1783, recunoștea obiectiv, „Țara Ardealului cu care Ungaria se învecina la răsărit se numea cândva Dacia de Mijloc”, iar confratele său, Szillagy Sandor, reputat istoric, consemna, la 1859, că „Transilvania și Ungaria nu s-au confundat niciodată și ele au format două țări diferite”.

Jules Michelet, istoric francez din sec. al XIX-lea scria că, „românii păstrează neștirbit tot ceea ce le-au lăsat străbunii: portul, moravurile, limba și mai cu seamă marele lor nume de **român**”.

Cărturarul transilvan Alexandru Papiu-Ilarian, în 1859, la vestea Unirii Moldovei cu Muntenia, afirma în deplină cunoștință de cauză, ”Când s-au ales Cuza domn, entuziasmul la românii din Transilvania era, poate, mai mare decât în Principate...”.

Și ca un corolar ale momentelor de unitate și independență românească, reflectate în multitudinea inscripțiilor istorice, stă pildă grăitoare **Declarația de la Alba Iulia – din 1 decembrie 1918**, care proclama „Unirea Transilvaniei și Banatului cu România pentru toate veacurile”.

L'unité et l'indépendance, chez Roumains, reflétées, dans les inscriptions historiques Résumé

Cet oeuvre met en évidence la lutte pour l'unité et l'indépendance chez Roumains, reflété au contenu des inscriptions historiques. On a noté les principaux moments de l'unité et de la lutte pour la liberté des Daces, des Daco-Romans et des Roumains, surtout de la période ancienne, pré-médiéval et le début de l'époque moderne, jusqu'à la Grande Union de 1918.

¹⁶ **D.R.H.**, B, Țara Românească, vol. I, p. 64.

¹⁷ Idem, vol. XI, București, Editura Academiei Române, 1975, p. 563.

¹⁸ **Crestomație privind Probleme Fundamentale ale Istoriei Patriei**, București, Editura Didactică și Pedagogică, p. 124.